

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF PARENTS OF CHILDREN IN NEED OF SPECIAL HELP

Sh.N. Ibadullayeva

Teacher of the Special Pedagogy Department

Chirchik State Pedagogical University

Yorkulova Risolat Otabek qizi

Student of Speech Therapy

Eshbobayeva Iroda Azamjon qizi

Student of Speech Therapy

Otakhonova Sumbula Khudayar qizi

A Student of Primary Education

Chirchik State Pedagogical University

ABSTRACT

This in the article separately to help needs of children to their parents help show them support and psychological , pedagogical in terms of support need they are our to our help the need and to them how help our show necessity about light up given

Keywords: defect, spirit madad, inclusive education, promotion, education system is healthy environment , special pedagogue , defectologist .

Alohida yordamga muhtoj bolalar ya'ni nuqsonga yoki biror bir kamchilikka ega bo'lgan bolalar hisoblanib ular balki ularni ota onalari ham alohida yordamga muhtojdirlar. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5712-son Farmoniga muvofiq O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirish, alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim tarbiya berish tizimini takomillashtirish hamda ularga ko'rsatiladigan ta'lim xizmatlari sifatini yaxshilash maqsadida qarorlar ishlab chiqildi. Bu esa ko'pgina ta'lim tizimidan chetda qolayotgan alohida yordamga muhtoj bolalar uchun ayniqsa ularning ota onalari uchun katta yangilik bo'ldi. Inklyuziv ta'limda uyda ta'limsiz tarbiyasiz o'tirgan bolalar va dunyo doirasidan chetda qolayotgan alohida yordamga muhtoj bolalar ta'lim tizimiga olib kirilyapti bu albatta ularning ota onalari uchun quvonarli holat. Alohida yordamga muhtoj bolalarning ota onalariga ruhan dalda berish ya'ni psixologik yordam berish ularni qo'llab quvvatlash jamiyatda sog'lom muhit paydo qilish imkonini beradi . Ularni ota onalari bilan alohida ishlar olib borish yig'ilishlar tashkil qilish va ularga to'g'ri yo'nalish berish ular jamiyatga kerakli shaxslarni yetishtirib berishlarini ularni ruhiyatiga singdirish va buni his qildirish zarurdir. Ularga farzandlarini qanday qobiliyatlarga ega ekanligini tushuntirish ular hech ham nuqsонlari borligidan va nuqsонlaridan uyalish kerakligi hissini yo'qotishlari uchun ota onalarining hissalarini katta ekanligini to'g'ri tushuntirishimiz kerak. Hozirgi kunga kelib alohida yordamga muhtoj bolalarga ko'pgina shart – sharoitlar va qulayliklar yaratilmoqda bu

haqda ularning ota onalariga to'liq ma'lumot berish va ularga o'zlarining xaq-huquqlaridan to'g'ri foydalanishga yo'l ko'rsatish lozim. Hozirda ta'lim tizimida nafaqat sog'lom balki alohida yordamga muhtoj bolalarga ham katta imkoniyatlar yaratilmoqda. Ularni ta'lim jarayonlariga jalb qilish o'zlarini tengdoshlari qatori teng ta'lim olish ularni qatorida bo'lish kabi keng imkoniyatlar yaratildi. Eng quvonarli holat shuki huddi shunday ta'lim jarayonlarida ya'ni dars jarayonlarida ularning ota onalari ham qatnashish imkoni berildi. Bu esa ota onalarning farzandini qanchalik ta'lim olayotganini bilish balki o'z farzandini ehtiyojini faqatgina ota onadan boshqa yaxshiroq bilolmaydi shuning uchun ota onalar farzandlarinig yonida dars jarayonlarida bemalol otirishlari uchun sharoit va imkoniyatlar yaratildi. Ota onalarga har qanday holatda farzandlariga ko'mak bo'lishlari uchun imkoniyatlar berishimiz, farzandlarini yuksalishi uchun o'sishdan to'xtab qolmasliklari uchun yanada ko'proq shart sharoitlarni yaratishimiz zarur. Sog'lom muhit paydo qilish va sog'lom muhitni yaratish uchun avvalo ota onalarga murojaat qilamiz negaki avvalo kattalar yoshlarni to'g'ri yo'lga boshlaydi to'g'ri yo'nalish beradi. Shuning uchun ham avvalo alohida yordamga muhtoj bolalarning ota onalariga murojaat qilamiz ularga ruhan madad beramiz va kuch beramiz. Ular bizga sog'lom muhit va sog'lom kelajakni qurub berishlari mumkinligini alohida ta'kidlaymiz. Jamiyatda insonlar ongida alohida yordamga muhtoj bolalarni ya'ni nuqsonli bolalarni ularni oilasini nosog'lom muhit doirasida ko'rish insonlarni ongida joylashib qolgan. Bu mutlaqo noto'g'ri bu so'zlar albatta hech bir yurakni og'ritmasligi mumkin emas ayniqsa alohida yordamga muhtoj bolalarning ota onasini. Ota onalarga sog'lom muhitni yarata olishlari kundek ravshanligi haqida farzandlarining yuksalishlari sog'lom kelajakni barpo etishlari ularning qo'lida ekanligini ularga singdirish kerak bo'ladi. Alohida yordamga muhtoj bolalarning ota onalariga hozirda ko'pgina imkoniyatlar yaratilmoqda ya'ni moddiy tomondan ham ma'naviy tomondan ham. Moddiy tomondan ularga qanday yordam kerak bo'lsa berilmoqda va ularning ehtiyojlari ham inobatga olingan holda ehtiyojlari ham yetarli darajada qoplab berilmoqda. Alohida yordamga muhtoj bolalarni yengil darajadagilari inklyuziv ta'limga birlashtirilmoqda og'ir darajadagilari esa maxsus maktablarga joylashtirimoqda. Hech bir yordamga muhtoj bola va ularning ota onalari e'tibordan chetda qolyotgani yo'q. Ularga kattadan katta yordam berilmoqda va ota onalarga ruhan va ma'nan kuch va ishtiyoq ham ularning ma'naviyatiga singdirilmoqda. Ularning farzandlarining nuqsonlari ayb emasligini bu nuqson ularni yo'llarini to'sib qo'yimasligi kerakligini ularga anglatishimiz lozim. Balki ularning farzandlari juda ham katta – katta yutuqlarga erishishlari mumkinligini har doim eslatib turushimiz lozim. Ularni psixologik shuningdek pedagogik jihatdan ham qo'llab quvvatlaymiz ya'ni ularga ta'limda o'z o'rinlari bor ekanligini, ta'lim tizimidan bemalol to'liq hamma qatori foydalana olishlari mumkin ekanligini to'laqonli to'liq tushuntirishimiz kerak. Alohida yordamga muhtoj bolalarning ota onalari doim e'tibor ostida ekanliklarini doim ular uchun yordam qo'llari uzatilayotganini his qilishlari lozim va buni his qildirishimiz lozim va shartdir. Alohida yordamga muhtoj bolalarga va ularning ota onalariga yordam sifatida jamiyatda sog'lom yetuk va o'z o'rniga ega shaxs bo'lishlari uchun davlatimiz tomonidan ko'pgina yordam berilmoqda. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarga eshituv apparatlari o'rnatilishi, tayanch harakatlash zonasida nuqsoni bo'lgan bolalarga aravachalar berilishi, ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalarga brail alifbosidagi darsliklarni tashkil etilishi shular jumlasidandur. Bularning hammasi albatta ota onalarni xursand qilgani va qanchalik ko'ngillarini shod qilgani albatta hammaga

ma'lum . Ota onalarga psixologik ko'mak berish ham ularga albatta zarurdir . Bu albatta o'qtuvchi, pedagog, defektologning vazifasi hisoblanadi. Ota ona bilan hamkorlikda ishlash, ularni fikrlarini inobatga olish, ularga tavsiya berish, ularni takliflarini tinglash albatta pedagog , defektologlarning vazifasi hisoblanadi. Shu bilan birga ularga to'g'ri yo'l ko'rsatish, farzandlarini kelajaklari eng ko'p ularga bog'liqligini tushuntirish ham maxsus pedagogning eng katta vazifasi hisoblanadi .Ota onalarga doim har qanday vaqtda to'g'ri yo'l ko'rsatishimiz va ko'mak berishimiz lozimdir chunki ular bunga muhtojdirlar. Har bir ota ona o'z farzandini kamolini ko'rishni hohlaydi hoh u nuqsonli yoki nuqsonsiz bo'lsin . Shunday ekan biz ularga doim to'g'ri yo'lni ko'rsatishimiz , ularga ko'mak bo'lishimiz ,ularga ishonch bo'lishimiz kerak. Mehrli qo'llarimizni ulardan tortmaylik ular bizning mehrimizga muhtojdirdirlar.

REFERENCES

1. Qodirova, F., Ibadullayeva, S. N. (2022). Nutq ustida ishlashning tizimli yondashuvlari orqali eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash. Pedagogik ta'lim innovatsiyon klasteri, 1(1), 350-352.
2. Ibadullayeva, S. N., Masaliyeva, S. (2022). Inkluziv ta'lim sharoitida maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik tasavvurlarini rivojlantirish omillari. Inklyuziv ta'lim, 1(2), 111-113.
3. Qodirova, F., Ibadullayeva, S. N. (2021). Nogironligi bo'lgan ota-onaga qaramogida bo'lgan etim bolalarni ijtimoiylashtirishning metodik klasteri. Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar, 6(1), 280-286.
4. Qodirova, F., Ibadullayeva, S. N. (2021). Ta'lim klasteri sharoitida erta inklyuziyaga erishish ko'zlar implantli bolalar ijtimoiylashuvining eng optimal omili. Yangi O'zbekistonda xalq ta'limi xodimlarini malakasini oshirishda zamonaviy yondashuvlar, 1(1), 55-65.
5. Qodirova, F., Ibadullayeva, S. N. (2021). Ta'limda tolerantlikka erishish kelajak o'qituvchisini inklyuziv ta'limga tayyorlashga erishish sharti sifatida. Zamonaviy maktabda va jamiyat aloqadorli, 1(1), 61-65.
6. Ibadullayeva, S. N., Jurayeva, Z. (2021). Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarni inklyuziv ta'limga tayyorlashda korreksion mashg'ulotlarning ahamiyati. Inklyuziv ta'limning dolzarb masalalari, 1(1), 35-70.
7. Fayziyeva, U. (2022). Darslik: Matematika. Toshkent ILM ZIYO, 1(1), 62.
8. Fayziyeva, U. (2022). Darslik: Alifbe. Toshkent, 1(2), 85.
9. Fayziyeva, U. (2022). Inklyuziv ta'limning istiqbollari. Maktab va hayot, 2(158), 135-145.
10. Файзиева, У. (2021). Перспективы обучения детей с нарушениями слуха и оснащения специализирован. Наставник, 35(35), 4-5.
11. Файзиева, У. (2021). Новый подход и интерактивные методы в процессе инклюзивного образования. Наставник, 30(30), 75-78.
12. Fayziyeva, U. (2021). Alohida ehtiyojli bolalarning inklyuziv sharoitda ta'lim olishining tashkiliy va metodik asoslar. Maktab va hayot, 5(1), 125-132.
13. Кодирова, Ф. У. (2021). Методик кластер замонавий мактабда соғлом рақобат ричаги. Замонавий таълим, 2(2), 46-51.

14. Кодирова, Ф. У. (2021). Педагогический инновационный кластер в инклюзивном образовании. *Academic research in educational sciences*, 2(3), 521-527.
15. Usmanovna, Q. F., Olimovich, A. A., & Shuxratovna, S. Z. (2021). Early Inclusion is the Best Way to Socialize Children with Cochlear Implants. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 8887-8897.
16. Кодирова, Ф. У. (2020). Значение методического кластера в практики высшего и общеобразовательного образования. *Актуальные научные исследования*, 1(1), 5.
17. Ишматова, О. С. (2020). Инклюзив таълимга кохлеар имплант бўлган болаларни муваффақиятли реабилитация қилиш омиллари. *Science and Education*, 1(Special Issue 4), 186-195.
18. Ишматова, О. С. (2021). РОЛЬ ФОНЕТИЧЕСКОЙ РИТМИКИ В РАЗВИТИИ УСТНОЙ РЕЧИ ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ СЛУХА. In *СТУДЕНЧЕСКИЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ* (pp. 187-188).
19. Ишматова, О. С. (2021). Цели и задачи исследования развития устной речи детей с нарушениями слуха средствами фонетической ритмики. in *наука, образование, инновации: актуальные вопросы и современные аспекты* (pp. 241-243).
20. Ishmatova, O. S., & Abdujalil O'g'li, H. A. (2022). MAVZU: IMKONIYATI SHEKLANGANLAR FAOLIYATIDA AKT NING ROLI. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 2(11), 24-28.
21. Ishmatova, O. S. (2022). NUTQIY NUQSONLARNI BARTARAF ETISHDA FONETIK RITMIKANING ROLI. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI*, 2(10), 378-380.
22. Ishmatova, O. S. (2022). Boshlangich talim sifatini yangilashda umumtalim maktablarda logopedik shaxobchalar faoliyatining ornini. *Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali*, 2(10), 388-391.
23. Ishmatova, O. S. (2022). Korreksion mashg'ulotlarda eshitishida nuqsone bor bolalarning og'zaki nutqini fonetik ritmika orqali rivojlantirish. *Chirchiq*, 1(1), 70.
24. Ishmatova, O. S. (2022). Korreksion mashg'ulotlarda eshitishida muammolari bo'lgan bolalarning og'zaki nutqini fonetik ritmika orqali shakllantirishda "Quvnoq fonetik ritmika" texnologiyasining samarasi. *Муғаллим*, 1(2), 135-138.